

Amb la posada en escena d'*Homes i No*, de Manuel de Pedrolo (del 14 al 18 de gener a la capella de la Universitat de Barcelona i els dies 20, 21, 22, 27, 28 i 29 de gener i 3, 4 i 5 de febrer al Teatre de l'Eixample), l'Associació d'Investigació i Experimentació Teatral expressa la necessitat del retrobament amb l'obra d'un dels autors cabdals de la literatura catalana d'aquest segle. Novel·lista per damunt de tot però també dramaturg, poeta, assagista i traductor, la producció literària de Manuel de Pedrolo, fecundíssima, és, pel rigor i coherència amb què ha recreat la circumstància que ens ha tocat de viure, un punt de referència ineludible.

Igual que la resta de gèneres que va fer seus, el teatre de Pedrolo és travessat per la força d'aquest racionalisme implacable. És, la seva dramàturgia, manifestació depurada de l'exhaustiu coneixement dels recursos expressius que distingeix la seva escriptura, però, sobretot, el vehicle d'una voluntat revulsiva i provocadora que decideix assumir la responsabilitat de testimoniar les mancances de l'home en societat.

Homes i No reflecteix perfectament aquesta actitud inconformista, una actitud que sovint es serveix de la reflexió filosòfica per mostrar l'individu ofegat per l'absurd. Amb un plantejament que deriva cap al símbol o l'al·legoria, Pedrolo depassa aquí el realisme d'ordre descriptiu per copsar el caràcter universal de la dimensió moral d'uns personatges que, malgrat el seu estrany captiveri, no renuncien a l'anàlisi de la seva situació. L'autor, contrariant el pessimisme aparent de l'obra, deixa així la porta oberta perquè aquests éssers puguin abolir les seves fronteres exteriors i interiors, és a dir, transformar la seva circumstància.

Gairebé quaranta anys després de la seva estrena al Teatre Romea, i sota la direcció aquest cop de Pere Daussà, *Homes i No* torna a plantejar, amb la mateixa força que aleshores, aquesta dialèctica entre una realitat insatisfactòria i el desig compartit i solidari del canvi.

Portada: cartell d'*Homes i No*, d'A. Ràfols Casamada.

Quan hom es proposa explicar el període, el difícil període, i les circumstàncies en què es va desenvolupar la vida abans de l'arribada de la democràcia al nostre país, fàcilment pot trobar referències exactes en els innumerables llibres i documents audiovisuals. Difícilment, però, es pot arribar a fer una transcripció fidel que faci entenedor el món de sensacions, de pors, d'intranquil·litat, d'angoixa, d'impotència... elements tots ells, que for-

maven una atmosfera de no res que només la poden recordar aquells que l'han patit algun cop i que d'una manera o d'una altra eren conscients de la situació que es vivia.

En el moment que s'intenta transmetre aquest estat anímic, una mena d'esgarripança i calfred recorre tot el cos: no es troben les paraules. Aquesta sensació no es pot explicar en tota la seva intensitat. Només la música i la poesia ho aconsegueixen en part. Altres exemples on, possiblement, es pot copsar més encertadament aquesta atmosfera és en el cinema de Buñuel, en concret a *El angel exterminador*, en la pintura del primer Tàpies plena de gruixos i colors agressius, o bé en l'obra *Gran por i misèria del III Reich* de Bertolt Brecht i més proper a la nostra realitat ho aconsegueixen algunes de les novel·les de Mercè Rodoreda.

Jo vaig viure els darrers anys d'aquest període. Vaig ser testimoni de la decadència de tota una filosofia i manera de viure i entendre el seu món ple de contradiccions i que s'havia anat deteriorant. Tots aquests elements s'afegien a l'atmosfera ja enrancida donant-li un to surrealista quasi de sainet tronat i que ningú no sabia ben bé com acabaria. Els incrèduls d'aquesta realitat postissa teníem l'esperança i el desig de superar-la per iniciar de bell nou uns altres temps que a la fi, sortosament, van arribar.

En el moment de plantejar-me que calia donar a conèixer aquesta etapa històrica, estranyament oblidada, vaig trobar en l'obra *Homes i No*, en el seu llenguatge i sobretot en la seva forma, el vehicle més adequat per transmetre-ho. *Homes i No* ens proposa una evolució de l'home i de la societat basada en la superació i l'enderrocament d'uns primers obstacles que li faran trobar d'altres obligant-lo a iniciar un nou procés de progrés de forma ordenada i civilitzada, com una cursa d'obstacles cap a l'evolució i la llibertat que l'home civilitzat aspira a arribar. La seva aparent transcendència i seriositat farà que el crític Xavier Fàbregas anomeni l'obra com "un auto sacramental existencialista" en el seu llibre *De l'Off Barcelona a l'acció comarcal* (1976), o que el crític teatral i assagista nord-americà Martin Esslin dediqui una atenció especial a l'estudi del teatre de Manuel de Pedrolo i catalogui *Homes i No* com una peça clau del teatre de l'absurd a la mateixa alçada de Beckett, Adamov, Ionesco, Genet, entre d'altres, en el seu llibre *The Theatre of the Absurd* (1964).

Deixant de banda influències i etiquetes, per mi molt respectables, crec que *Homes i No* és una de les poques obres de teatre que aconsegueix allò que comentava abans: fer participar l'espectador "epidèrmicament" de totes les sensacions que provocava aquella atmosfera. I tot això ho aconsegueix a través d'un hàbil joc de paraules i situacions que marquen uns ritmes i tensions dalt de l'escenari que provoquen un clímax molt proper al cinema de Hitchcock, que traspasa la quarta paret de l'escenari i arriba a un públic d'avui, més despert, que hi veu més enllà de les formes que se'ns presenten com a reals, obstacles infranquejables, que sols existeixen en la nostra dèbil i manipulable ment.

Com diu el personatge Bret: "Ens han nascut nous ulls". Tot és qüestionable, res no ha de ser definitiu perquè algú ho vulgui així. La meua proposta com a director és simplement aquesta: rellegir Pedroló. Arribar a tothom a través d'un joc distès, despulat de transcendències i un pèl còmic, però això sí, respectuós amb Pedroló com es mereix aquest gran creador.

PERE DAUSSÀ

NO: Xavier Capdet
FABI: Xavier Fernández
SELENA: Àngela Jové
BRET: Ferran Terraza
ELIANA: Fina Rius
FEDA: Ivan Campillo
SORNE: Sílvia Ferrando
GUARDIANS: Óscar García

ESCENOGRAFIA I VESTUARI:	Carles Casas
ESPAI DE LLUMS:	Toni Rueda
EXPRESSIÓ CORPORAL:	Amèlia Boluda
BANDA SONORA:	Albert Toda
CARTELL:	Ràfols Casamada
REALITZACIÓ ESCENOGRAFIA:	Pedro Silverman
REALITZACIÓ VESTUARI:	Penalva
REGIDOR:	Oscar García
PRODUCCIÓ:	Ricard Salvat
AJUDANT DE PRODUCCIÓ:	Belem Asensio
AJUDANT DE DIRECCIÓ:	Jordi Delclòs
DIRECCIÓ:	Pere Daussà

(Amb la col·laboració de la Delegació del Rectorat d'Activitats Culturals de la Universitat de Barcelona, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona).

Homes i No: Estrenada per l'ADB (Agrupació Dramàtica de Barcelona) el 19 de desembre de 1958. Direcció: Frederic Roda. Amb Núria Picas, Mercè Garcia, Pepa Palau, Miquel Gimeno, Jordi Torras, Miquel Rodés i Lluís Bosch. Escenografia: A. Bachs-Torné.

Altres representacions:

a) Gremi de Paraires de Sabadell (Saló d'Actes, 18 de novembre de 1959). Amb Maria Rosa Fàbregas, Carme Cera i Immaculada Genís.

b) Teatre Experimental Català, 1 de maig de 1967. Direcció: Francesc Balagué. Amb Maria Eulàlia Arqué, Francesc Balcells, Alex Aixalà, Carme Cera, Isabel Gallardo, Alfred Lucchetti i Ernest Serrahima.